УДК 351.378(477)

Т.Г. Калюжна, *канд. філос. наук,*
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У силу розвитку процесів інформатизації публічного управління державні цивільні службовці залучені в цілу систему інформаційних правовідносин, тому уявити собі їх контрольно-наглядову, дозвільну, а також юрисдикційну діяльність без отримання і використання відповідної інформації практично неможливо. Тому необхідна розробка нової моделі адміністративно-правового регулювання інформаційних правовідносин у системі державної цивільної служби, яка враховувала б принципово нові проблеми глобальної інформатизації сучасного суспільства.

Ключові слова: безпека, служба, чиновник, інформація, інформаційний контроль, технологія, система, реформа.

Due to the development of the processes of public management informatization, public servants become involved in the system of information legal relationship, thus it is practically impossible to imagine their activities of control, supervision, licencing, and jurisdiction without acquisition and use of the respective information. Taking it into account, the working out of a new model of administrative and legal regulation of information relations in the system of public service seems to be of a big importance. This system could take into consideration the fundamentally new problems of global informatization of a modern society.

Key words: security, service, public servant, information, information, control, technology, system, reform.

В силу развития процессов информатизации публичного управления государственные гражданские служащие вовлечены в целую систему информационных правоотношений, поэтому представить себе их контрольно-надзорную, разрешительную, а также юрисдикционную деятельность без получения и использования соответствующей информации практически невозможно. Учитывая это, в современный период представляется необходимой разработка новой модели административно-правового регулирования информационных правоотношений в системе государственной гражданской службы, которая учитывала бы принципиально новые проблемы глобальной информатизации современного общества.

Ключевые слова: безопасность, служба, чиновник, информация, инфомационный контроль, технология, система, реформа.

Значення інформації в сучасному суспільстві важко переоцінити. У даний час інформатизація суспільства проходить досить стрімко, а у сфері публічного управління помітно збільшується потік найрізноманітнішої інформації, вдосконалюються засоби і способи її передачі, обробки та зберігання. Процеси інформатизації в державі та суспільстві безпосередньо стосуються і сфери державної цивільної служби, а також виконавчо-розпорядчої діяльності державних службовців.

У силу розвитку процесів інформатизації публічного управління державні службовці залучені в цілу систему інформаційних правовідносин, тому уявити собі їх контрольно-наглядову, а також юрисдикційну діяльність без отримання і використання відповідної інформації практично неможливо. Враховуючи це, нині необхідна розробка нової моделі адміністративно-правового регулювання інформаційних правовідносин у системі державної цивільної служби, яка враховувала б принципово нові проблеми глобальної інформатизації сучасного суспільства. Державна служба відчуває на собі інформаційний вплив, наслідки якого не завжди сприятливо позначаються на ефективності служби, а часом і на професійному і соціальному іміджі державних службовців. У даний час інформаційне забезпечення державної служби потребує вдосконалення, особливо це стосується питань інформаційного обміну як у системі державної служби в цілому, так і в системі державної цивільної служби зокрема. Крім того, потребує вдосконалення адміністративно-правовий механізм інформаційного обміну між різними видами державної служби, а також між державною цивільною службою і муніципальної службою.

Доводиться констатувати, що державна цивільна служба, незважаючи на кардинальні зміни, які відбулися в її нормативно-правовій основі за останні роки, не стала більш відкритою для інститутів громадянського суспільства і громадського контролю. Професійна діяльність державних службовців переважної більшості міністерств і відомств, як і раніше, оповита ореолом таємничості та секретності. У зв'язку з недостатністю інформації про професійну діяльність державних цивільних службовців не завжди зрозуміла логіка прийнятих рішень, а також мета проведених соціальних і адміністративних реформ.

Подібне становище негативно впливає на рівень законності та правопорядку в системі державної служби, сприяє прояву корупції. Недоліки в інформаційному забезпеченні професійної діяльності державних службовців роблять їх роботу малоефективною. У зв'язку з цим інформаційну взаємодію державних службовців із громадянами та господарюючими суб'єктами повинно бути поставлено на принципово новий рівень, який буде відповідати розвитку процесів інформатизації.

Основною метою використання інформаційних технологій у діяльності органів державної влади є підвищення ефективності механізмів державного управління на основі створення загальної інформаційно-технологічної інфраструктури, що включає державні інформаційні системи і ресурси, а також кошти, які забезпечують їх функціонування, взаємодія між собою, населенням і організаціями в рамках надання державних послуг. Державна політика в сфері використання інформаційних технологій у державному управлінні покликана забезпечити координацію діяльності органів державної влади зі створення державних інформаційних систем і підвищення ефективності бюджетних витрат у цій сфері.

Державна служба – це досить складний комплексний правовий інститут, який виконує найважливіші державні завдання і функції. У системі державної служби функціонує інформація різного характеру. Інформація, яка функціонує в системі державної служби, необхідна державним службовцям для виконання своїх посадових повноважень. Крім того, інформація є предметом праці державного службовця. Як відзначав свого часу А. П. Коренєв, «... відмінність державної служби від інших видів трудової діяльності – від виробництва матеріальних благ, підприємництва, створення духовних цінностей, ведення домашнього господарства й інших – полягає в тому, що предметом праці службовця є інформація. Безпосередньо матеріальних цінностей державні службовці не створюють, але забезпечують належні умови для їх виробництва» [1].

Незважаючи на те, що інформаційні технології відіграють важливу роль в управлінській діяльності, окремі державні службовці відносяться до їх використання й освоєння з певною зневагою. Так, Є. С. Устинович та Є. А. Барбашин відзначають, що «...проблеми інформаційного розвитку державних органів влади знаходяться в площині, пов'язаній із неготовністю до інноваційних методів роботи частини персоналу державної служби. Відсутність жорстких вимог, пов'язаних з обов'язком опановувати в необхідній мірі інформаційними технологіями, значна частина державних службовців сьогодні ігнорує, а часом штучно стримує використання інформаційних технологій у своїй професійній діяльності. Можна цілком справедливо стверджувати, що сучасні державні службовці є фактором, об'єктивно стримуючим інноваційний розвиток державної сфери» [2].

Відповідно до Закону України «Про державну службу» від 17.11.2011 № 4050-VI, з метою забезпечення необхідного рівня кваліфікації державних службовців із використання інформаційних технологій створюється система підготовки (перепідготовки) кадрів, на основі якої здійснюється:

– визначення вимог до кваліфікації та навичок використання інформаційних технологій для різних категорій державних службовців;

– впровадження уніфікованих процедур оцінки кваліфікації співробітників;

– розвиток інфраструктури регіональних центрів із підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців на базі вищих навчальних закладів;

– розробка та фінансування програм навчання для різних категорій державних службовців, а також необхідних методичних матеріалів;

– професійне навчання і сертифікація персоналу, відповідального за розробку і впровадження державних інформаційних систем і ресурсів;

– поліпшення матеріально-технічного забезпечення державної служби, включаючи оснащення робочих місць державних службовців сучасною обчислювальною технікою, створення в органах державної влади навчальних комп'ютерних класів, впровадження технологій дистанційного навчання;

– інформування державних службовців про передовий досвід та інновації у сфері інформаційних технологій;

– створення системи мотивації, заохочення і регламентації процесів використання державними службовцями інформаційних технологій.

Інформаційне забезпечення державної служби, а також професійної діяльності державного службовця є нагальною потребою і набуває актуального значення. Актуальності інформаційного забезпечення державної служби додає ще й та обставина, що в даний час продовжено реформування державної служби. У системі державної служби складаються і розвиваються різні інформаційні правовідносини. Ці відносини можуть стосуватися особистості державного службовця, професійної діяльності державного службовця, компетенції органу державної влади, господарської діяльності органів влади й управління. Правовий режим інформаційного забезпечення в системі державної служби визначається нормами, які містяться в законодавчих актах, що стосуються різних напрямів діяльності органів державної влади.

Нормативними правовими актами, які регламентують інформаційні відносини в системі державної служби, визначаються загальні відомості про державну службу. Так, на сайтах органів влади й управління, в яких здійснюється державна служба, повинні міститися відомості про:

– порядок вступу на державну службу;

– кваліфікаційні вимоги до кандидатів на заміщення вакантних державних посад державної служби;

– перелік вакантних посад державної служби;

– про умови і результати конкурсів на заміщення вакантних державних посад державної служби.

Доступ до інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування може забезпечуватися такими способами:

– оприлюднення (опублікування) державними органами й органами місцевого самоврядування інформації про свою діяльність у засобах масової інформації;

– розміщення державними органами й органами місцевого самоврядування інформації про свою діяльність у мережі Інтернет;

– розміщення державними органами й органами місцевого самоврядування інформації про свою діяльність у приміщеннях, займаних зазначеними органами, і в інших відведених для цих цілей місцях;

– ознайомлення користувачів з інформацією про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування у приміщеннях, займаних зазначеними органами, а також через бібліотечні й архівні фонди;

– присутність громадян (фізичних осіб), у тому числі представників організацій (юридичних осіб), громадських об'єднань, державних органів та органів місцевого самоврядування на засіданнях колегіальних державних органів і колегіальних органів місцевого самоврядування, а також на засіданнях колегіальних органів державних органів і колегіальних органів, органів місцевого самоврядування;

– іншими способами, передбаченими законами і (або) іншими нормативно-правовими актами, а стосовно доступу до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування – також муніципальними правовими актами.

Інформаційне забезпечення державної цивільної служби має базуватися на таких принципах:

– вертикальної та горизонтальної інтеграції наявних і новостворюваних інформаційно-правових систем;

– створення єдиного комунікаційного середовища, включаючи системи конфіденційного зв'язку та транспортні мережі загального призначення, комерційні й інші мережі зв'язку та передачі даних, у тому числі оптоволоконні, супутникові тощо;

– суворого дотримання міжнародних стандартів у галузі інформаційно-обчислювальних мереж і засобів зв'язку;

– відкритості систем, які забезпечують об'єднання обчислювальних ресурсів і можливість подальшого їх нарощування;

– єдності програмно-технічних, архітектурних, технологічних, організаційних принципів побудови систем правової інформації;

– ведення еталонних баз даних в організаціях, відповідальних за створення законодавчих і нормативних документів;

– забезпечення інтерактивного доступу користувачів до інтегрованої територіально-розподіленої базі даних правової інформації;

– організації багаторівневого захисту інформації;

– використання модульного підходу при проектуванні обчислювальних центрів обробки інформації, абонентських пунктів і робочих місць користувачів;

– використання готових програмно-технічних рішень і функціонуючих систем;

– інтеграції лінгвістичних засобів, що використовуються у різних автоматизованих інформаційних системах;

– виключення дублювання процедур збору й обробки інформації в інформаційних технологіях;

– забезпечення чистоти інформаційних каналів;

– поліпшення ергономічних характеристик;

– поширення прогресивних інформаційних технологій і перспективних програмних продуктів серед абонентів систем правової інформації;

– передачі копій еталонних документів через канали зв'язку у центральну робочу базу даних правової інформації;

– тиражування робочих копій (за встановленим регламентом) у бази регіонів та інших абонентів системи;

– використання технології об'єднаного сервера для прозорого розподілу даних;

– широкого набору інтерфейсів мультимедіа;

– ведення актуального переліку правових документів і складу баз даних та їх тиражування для всіх користувачів системи;

– виконання загальносистемних функцій збору статистики, забезпечення безпеки, підготовка звітів про продуктивність, при цьому слід врахувати, що: інформація, одного разу введена у систему безпосередньо першоджерелом, зберігається і піддається обробці засобами самої системи до тих пір, поки не втрачає своїх споживчих якостей; інформація, яка зберігається в системі, надається будь-якому абоненту незалежно від його територіальної віддаленості від місця зберігання за умови дотримання користувачем вимог єдиної системної дисципліни доступу до інформаційних ресурсів.

Реалізація зазначених принципів дозволить забезпечити розумне поєднання принципів централізованого та децентралізованого управління, а вертикальна і горизонтальна інтеграція систем правової інформації різного рівня сприятиме ефективному функціонуванню системи державної цивільної служби за рахунок швидкого і надійного обміну даними і координації дій різних її ланок.

Організація правового регулювання інформації вимагає більш поглибленого вивчення зв'язку видів інформації з компетенцією. Правове оформлення виду інформації визначається структурою компетенції органу. У свою чергу, класифікація функцій супроводжується і класифікацією видів інформації [9].

Основними вимогами при забезпеченні доступу до інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування є:

– достовірність представленої інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування;

– дотримання термінів і порядку подання інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування;

– вилучення з наданої інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування відомостей, які стосується інформації обмеженого доступу;

– створення державними органами, органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень організаційно-технічних та інших умов, необхідних для реалізації права на доступ до інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, а також створення державних і муніципальних інформаційних систем для обслуговування користувачів інформацією;

– облік витрат, пов'язаних із забезпеченням доступу до інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, при плануванні бюджетного фінансування зазначених органів.

Реформа державної служби неможлива без вдосконалення процедури її проходження, а також інформаційного забезпечення. Інформація відіграє важливу роль у службовій діяльності державних службовців, а тому необхідно удосконалювати інформаційне забезпечення реформування державної цивільної служби. На даний час правова основа державної служби практично сформована, у зв'язку з цим актуальним є створення правових і організаційних механізмів реалізації законодавства про державну службу.

Список літератури:

1. Артеменко Л. Мотиваційні аспекти менеджменту // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / Редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 3 (21). – 288 с.

2. Бондар В. Нематеріальна мотивація як чинник підвищення ефективності діяльності державних службовців в Україні // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / Редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2006. – Вип. 1 (23). – 292 с.

3. Воронкова В. Г. Кадровий менеджмент : навчальний посібник. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 192 с.

4. Луговий В. Проблеми та пріоритети удосконалення добору, розстановки й підготовки кадрів державного управління в Україні / В. Луговий, В. Князєв, В. Куценко, Г. Литвинов // Вісник УАДУ. – 2001. – № 4. – С. 5-19.

5. Постанова Кабінету Міністрів від 26 квітня 2017 року № 301 «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249955971

6. Розвиток ефективності та професіоналізму в державній службі. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 82 с.

7. Системи підготовки державних службовців у зарубіжних країнах / Пер. з англ. Полянського Ю. Д. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 424 с.

8. Черноног, С. С. Державна служба: історія, теорія і практика : навч. посіб. – К. : Знання, 2008. – 458 с.